

prija», a smatra se sintezom međuratne pro-ze našeg nobelovca, da bi slično ustvrdio i povodom »Prokleta avlje«. Diskutabilnom se čini i Vučkovićeva tvrdnja je »Na Dri-ćinu čuprija« jedno od najpesimističnijih Andrićevih djela. Jer, iako se most ruši, Ali-hodža vjeruje da će uvijek biti ljudi i kra-jeva gdje se stvara kolektivno dobro.

Ostavimo li na stranu pojedinačne po- dudarnosti u shvataju pojedinih problem- skih okosnica, osnovnim padom u knjizi doima se autorovo istorijsko prosuđivanje prirode Andrićevog opusa, posmatranog kao proizvoda jugoslovensko — evropske, literarno — društvene problematike prve polovine dvadesetog vijeka. Tako će Vučko- vić da kaže kako je »Put Alije Čerzeleza« demitizacija idealna mladobosanske generaci-je. Zatim, smatra da je idejni svijet »Travni-čke hronike« alegorizacija Napoleonovih i Hitlerovog rata. Za »Prokletu avlju« veli da je inicirana fašističkom totalitarnom ide- ologijom, premda je, po nekim podacima, započeta 1928. godine, za pišećeg službovani-ja u Madridu. Pripovjeta »Žed« analizirana je kao alegorijska reakcija na »suštinu duhovne, moralne i političke krize pred prvi svjetski rat«, a u glavnjoj ličnosti priče »Smrt u Sinanovoj tekiji, Alidedi, vidi iz- raz Andrićeve moralno — diplomatske od- govnostni pred drugi svjetski rat. Ili, na primjer, »Šala u Samarsinom hanu« govori o daljoj prošlosti Bosne, ali Vučković pod- vlači da je i ona nastala kao odjek vreme- na u kome je pisac živio i stvarao.

Ulaženje u stvaraočevu »radionicu« slo- žen je i naporan poduhvat, a i tema za se- be, međutim, ovom prilikom treba podvu- ci da je ono što je trebalо da bude prvo- razredni kvalitet pomenute studije, barem, prema konceptu prilaska tretiranoj materiji, iznesenoj u uvodnoj napomeni, pa i spri- rovedenoj zamišli, predstavlja glavni nedostatak studije. Jer, ovakva i slična ubjede- nja autorova o mogućnostima postojanja takvih preduslova za nastojanje pojedinih djela, moguća su, koliko i činjenica, koja se čini daleko bitnijom, da je Ivo Andrić u svome djelu nadrastao ispovjedni nivo, re- gionalnost tematike i zavičajnost vremena. Njegova najbolja djela imaju univerzalni idejni karakter, uostalom, kao i sva vrijed- na umjetnička ostvarenja svijeta. Stoga se čini prihvatljivijom konstatacija Milana Bog- danovića da Ivo Andrić: »ne ostajući ni gluvi ni slepi za raznovrsna stremljenja ove epohe; nije njima ni za dlaku bio omoran na sopstvenom stvaralačkom putu».

Ako, znači, Radovan Vučković ne uspijeva da proumire u istorijski relevantan svijet Andrićevog djela, on ipak daje suptilne analitičke sinteze opusa pisac »ogromne sin- tetičke moći i stvaralačke asimilatorske snage«. Ove Vučkovićeve riječi, izražene po- vodom Andrića — umjetnika, mogu se, u drugom svijetu, primijeniti i na Radovana Vučkovića — kritičara. »Velika sinteza« je vrhunac Vučkovićevog izučavanja književ- nog bića.

U ovoj knjizi susrećemo ne samo pa- noramu književnih kritika, pisanih povo- dom izlaska Andrićevih djela, nego i Andrićevih duhovnih srodnika, počev od Kjerke- gora, Matoša, bogumila, Goje, pa preko na- šeg narodnog etosa, sve do Njegoša, naj- većeg Andrićevog srodnika u osjećanju na- cionalno istorijske i opštelijske dramatič- ne sudbine. Zatim, obuhvaćena su najzna- čajnija estetička strujanja dvadesetog vije- ka, kao i komparativističke spone društvenih, političkih i kulturnih činilaca našeg vi- jeka.

Prateći esejističko poniranje u središ- ta Andrićevih djela, i sâm uvučen u slojeviti te metamorfoze umjetničkih sfera, čitalac ima utisak da prisustvuje ponovnom rađa- nju velikog djela. Jer, Vučković piše nad- hnutu, naučno findirano i filozofski višes- misljeni otkrivajući razuđeni stilsko — idej- ni svijet Andrićeve umjetnosti.

»Velika sinteza« predstavlja, zaista, ve- oma značajan doprinos jugoslovenskog knji- ževnoj istoriji, a Radovan Vučković jednog od najaktivnijih i najozbiljnijih književnih poslenika danas, kod nas.

Nedeljko Kravljčić

HRONIKA

RAZGOVOR SA ZLATKOM VITEZOM PO- VODOM PREDSTAVE »DOMAGOJADA«

U okviru *Male sterijade* kao prateće manifestacije Sterijinih igara, na Tribini mlađih, završnog dana, gostovala je zagrebačka glumačka družina *Histrion* sa predstavom *Priobalni triptih iliti Domagojada* koja u sebi nosi brojne naznake specifične za odnos ove trupe prema teatarskom činu uopšte (: predstava se zbiva u znaku istraživanja novih impulsa u našem kazališnom govorjenju, aki igranja-glume osmišljen je svojevrsnom misionarskom intervencijom na relaciji publika-teatar u smislu pučkog kazališta, barijere umetnosti kao nadnaravnog zatvorenenog estetičkog kalupa ruše se akcijom krajnje pojednostavljenog odnosa prema svim suvišnim rezervama koji opterećuju predstavu i na planu otvorenih mogućnosti za iluzionističke podsticaje, grupa, koja se doživjava kao isključivo kolektivni po- duhvat, uzima pozorišnu igru kao otelotvorenje reči-teksta, glume, pokreta i prostora). *Domagojada* je bila zapažena u Sarajevo, na Festivalu mlađih i eksperimentalnih scena, gde dobija Zlatnu masku *Oslobodenja*, a glumac Žarko Potočnjak dobio je Zlatni lovov-vrijenac za kreaciju. S obzirom na specifičnosti ove trupe u kojoj je petnaest ljudi okupljeno oko jedne ideje, kao i zbog uspjeha koji su postigli, razgovarali smo sa umjetničkim rukovodiocem *Histriona*, Zlatkom Vitezom, koji je pokrenuo trupu pre dve godine, posle raspada grupe *Rinoceros*. On nas je zamolio da navedemo imena i osatalih članova trupe, jer su oni svaki podjednako važni i kaže da smo razgovarali sa nekim drugim članom dobili bismo iste odgovore jer ih ti isti stavovi prema teatarskoj problematici povezuju i idejno definišu. Trupu čine: Žarko Potočnjak, Branko Šupelj, Miško Polaneč, Tomislav Štriga, Jadranka Baćević, Mirjana Pićuljan, Ivica Šimić, Ivica Zadro, Vatroslav Kuljić, Vicko Gorjanc, Miro Marčetić i Zlatko Vitez.

Koji je smisao vašeg kazališnog istraživanja? Da li je to potraga za smisalom teatra, ili traganje za publikom kojoj se može prići nekim mogućim »pravim teatrom« da bi joj se, bar onoj široj, vratilo u njega pouzdanje?

Mi istražujem u domeni pučkog teatra. Kažem »pučkog« mada ja u biti ne volim kvalificiranje kao građanski, fizički teatar, teatar okrutnosti, totalni teatar i sl. Ja ne znam šta je to »pučki teatar«. Danas se s tim puno barata. U uvjerenju sam da svaki teatar treba da teži približavanju publike, on treba da ima otvorenu formu, da je eksperimentalan, ali ne za sebe. *Domagojada* je jedan takav pokušaj. Ona je, u isto vrijeme (a to je i smisao našeg kazališnog istraživanja) pokušaj oživljavanja jednog teatra zaboravljenog kod nas, po uzoru na *Histrione*, misaonare koji su krstarili Evropom i približavali kazalište publici — ono što i mi radimo — naravno nešto dru- gačije.

Kakav je vaš odnos prema instituci- onalom, klasičnom kazalištu? Šta mu pre- bacujete, za šta ga optužujete?

— *Histrion* je čudna pojava uopšte u historiji modernog hrvatskog glumišta. Ko- liko je meni poznato, do sada se u ovom stoljeću nije u Hrvatskoj pojavila slična gru-

pa, jer mi smo institucija glumaca svih ka- zališta, od Gavele, Komadije, Kazališta mla- dih do Jazavca, a ima i slobodnih umjetni- ka. Svi smo članovi drugih kuća. Dakle, glu- mci institucija i po tome smo interesantni. Ta potreba da se u slobodno vrijeme isku- pljamo već dvije godine i pokušavamo po- mjeriti kazališni čin na drugi osnovi nego što se radi u institucijama u mnogome no- si oznake antiinstitucionalnosti. Ali, ja ne smatram da institucije treba rušiti. One u svojoj domeni daju novo, pa i vredno, a *Histrion* je nešto za sebe — to je potreba nekih ljudi da rade i misle zajedno o ka- zalištu, da nešto kažu preko toga... Ja bih bio najsjajniji kada bi *Histrion* postao in- stitucija, ali u dobrom smislu, kada bi ti ljudi bili jedan teatar. Težak je rad s ova- kvom grupom jer smo razbijeni. Mislim da grupa ne treba rušiti institucije, jer od njih može uzeti dobre stvari, kada ih ima, ali in- stitucije su preopterećene огромnim admini- strativnim aparatom, organizacijom, što koči kreativnost kazališta. Tu su nesporazumi. A mi radimo sve. Mi smo u isti mah binski radnici, glumci, tehničari. To je vezano za jedno drugačije shvatanje kazališta, to nam daje veću slobodu nego glumcima starijih generacija.

— *Istražujete na polju pučkog teatra, ali čini se da je vaš kazališni čin samo po spoljašnjoj strukturi, po opštoj postavci predstave pučki, a da na jednom užem planu nosi elemente savremenog teatra, koji se dotiču s nekim postavkama Majerholda, Krejga ili Artoa (po insistiranju na telesnom, gestu, pokretu). Da li se slažete da je vidno određenje vašeg »kazališnog labo- ratorija« (D. Foretić)?*

— Vidite, ja vjerujem da svaki teatar mora sadržavati SVE u sebi. Glupo je da se čovjek podredi formi. *Pekarna* je, na pri- mjer, radila po načelima Grotovskog, Paro je u Zagrebu radio *Grbavici* i napisao iz- vjesna načela po kojima su glumci trebali igrati. Mislim da je to krivo zato što se forma brzo iscrpi. Svaki teatar koji je htio biti zatvoren (fizički teatar, ili teatar okrut- nosti), bio je primarni teatar. Teatar trenut- ka. Jer, kako se brzo pojavio tako je i ne- stao. Mi, međutim, Koristeći se skromnim kazališnim iskustvom, pokušavamo ujediniti sva kazališna iskustva — s akademije, iz liter- ature, sa predstave — i preko toga, preko tih svih saznanja, bez nekih formalnih smjernica, praviti teatar koji nam se čini interesantnim. *Domagojada* je specifična predstava, »romarska«, pravljena za alkociju »plovećeg kazališta« i tako mišljena, ne za jedno mjes- to nego za ljude iz niza malih mjesto, gdje bismo preko ljetnih mjeseci igrali predsta- ve, a gdje nema kulturnih sadržaja, a ka- molj kazališta. Svi ti susreti s ljudima ug- lavnom su bili njihov prvi susret s kazali- štem.

Jedan čovjek kojega izuzetno cijenim i od kojega sam najviše naučio, Kosta Spajić, kada smo razgovarali o teatru, često je go- vorio da mora postojati ono *pourquoi* uz svaku predstavu. Forma se može izmislit, ali rješiti koji su razlozi, s kakvim kazali- štem treba doći publici — to je posve slo- ženo pitanje. Ljudi su svagdje *Domagojadu* prihvatali. To je naša satisfakcija. Potvrda ispravnog traženja. Traženja koje polazi od srednjevjekovnog mirakula, preko komedije dell' arte, do suvremenog pučkog teatra koji ima sekvene iz običnog života, da bi se sve na koncu spojilo težnjom ka jednom demokratskom teatru koji bi bio sinteza tradicionalnog i modernog. To je zašto ove predstave.

ISPRAVKA

Esej Vojislava I. Ilića *Homogeno for- miran poetski svet Jovana Pavlovske* u »Po- ljima« br. 206, april 1976. objavljen je sa pogrešnim potpisom Vojislav M. Ilić.

Redakcija

— Kakav je vaš odnos prema scenskom prostoru, prema tzv. »kutiji kazališta« s jedne i slobodnom otvorenom prostoru, s druge strane, s obzirom da se zbog specifičnosti izvođenja vaših komada na njega u svakoj predstavi iznova navikavate?

— To je veoma interesantno i široko pitanje. Ljudi su se u historiji kazališta puno vremena bavili, ali nikada nije, od starih Grka i Rimljana, do Pitera Bruka, Majerholda, Artoa ili od naših Ljube Babića (da spomenem samo neke zaslužne u toj domeni), dakle, nije se o prostoru scene toliko govorilo kao danas. A opet je malo rečeno. *Domagojada* ima jednu drugaćiju komponentu. Ona je mišljena za postavku isključivo na otvorenom prostoru, kraj riva, ljudi koji se šeću, na suncu... Ja je ne vidim zatvorenu. Zato je nismo htjeli igrati u Zagrebu, jer smo osjećali da ne bi imala smisla, ili bi u velikoj mjeri bila osiromašena nekim kvalitetama koje je tamo na Jadranu posjedovala. Međutim, našli smo zgodan vrt, počeli smo je igrati, vidio ju je Vlado Kralj, uzeo za festival... Tako smo odstupili od svoje prvobitne ideje i prilogođili se novom prostoru, njegovim mogućnostima i slabostima. Pitanje prostora me osobno, strašno intrigira, jer smo mi teatar bez prostora, bez kazališne zgrade. Sve predstave moramo smisljati za nekonvencionalne prostore. Sada radim na jednoj predstavi za zagrebačku kazalnicu »Korzo« i drugu za muzej »Gliptoteku«. I u *Domagojadi* se bitno očituje taj problem scenskog prostora zbog koga je ona svaki put drugaćija. To nije predstava koja se »štanca« i u tome se razlikuje od onih rađenih po zaistarjelom načelima, jer mi svi u *Domagojadi* uvijek osjetimo radost igranja. Svak put je ona nova predstava i mi se tako prema njoj određujemo.

— *Histrion egzistira već dve godine. Za to vreme ste »poklonili« teatar mnogima i, bez sumnje došli do značajnih iskustava o okolnostima pod kojima treba da se zbiva kazalište, o novim formama koje bi, eventualno, bile adekvatnije za njega. Šta je, po Vama, potrebljno da bi se dogodio teatar vašeg tipa?*

— Publike je najbitniji faktor. *Publika i prostor*. Taj je kontakt događanje, pravimo mimohod, tamo je čitav naš dolazak kazalište, od silaska sa broda do završetka osjećamo da ljudi žive za tu predstavu. Ja ne volim rjeći, kao što su nove forme, misionari, ali mi ipak približavamo predstavu publici. To izgleda smješno misionarstvo, ali je ipak tako.

— *Nema sumnje da je, pored publike i prostora, veoma bitan faktor u vašim kazališnim ostvarenjima — tekst i da je on mnogo doprineo uspjehu trupe. Triptih Domagojada napisali su naši mladi autori: Šenk, Mujičić, Škrabe — dakle, igrate domaće tekstove. Kakva su Vaša iskustva na polju savremenog domaćeg teksta?*

— Da. Tekst je izuzetno značajan u našem slučaju. Ako se održimo kao grupa bicećemo dugo usmjereni na nove domaće tekstove mladih pisaca. U Zagrebu ima čitav niz mladih, novih autora koji pišu za kazalište (Jelčić, Šešelj, Tenzera i dr.), ali te tekstove je teško igrati. Ti ljudi su početnici. Napisati tekst zahteva znanje dramaturgije koju je nemoguće savladati ako se tekst ne igra. Magični krug se zatvara. Osim Kazališta mladih i Dramskog kazališta kod nas su sva ostala zatvorena za mlađe. I glumci i reditelji nerado prihvataju

i sa otporom igraju te tekstove. Iz raznih razloga, a između ostalog i zato što oni zahtjevaju izuzjetan napor i to ne samo fizički.

— *Mnoge je intrigiralo to što igrate besplatno. Bilo je turčenja da je to izvesno samozadovoljstvo u glumstvojanju. Recite, o čemu se zapravo radi?*

— Da, puno su nas pitali u vezi s tim. Međutim, to je odraz celovitog našeg odnosa prema fenomenu teatra. Za nas je jedan od najlepših oblika kazališta taj koji negujemo po uzoru na putujuće pelivane, glumce koji su na koncu igre pružali šešir. To je do kraja otvoren teatar u koji svako može doći, bez toalete i skupe karte, a ako mu se dopadne može dati prilog. To je najdraži novac, jer je od srca.

— *Insistirate na kolektivnom odnosu prema predstavi u celini. Gluma, kao i svi spoljni elementi koji je prate, prvenstveno su kreacija grupe — ni Vi sebe ne označavate kao režisera, premda ste to u stvari. Da li to dolazi iz uverenja da takvim postupkom gde »svi rade sve« može da se postigne koherencija, zgušnutija predstava?*

— Kazališni rad mora biti kolektivan. Kazalište se u ovom vremenu vraća glumu. Ideja mora okupljati ljude i oni je moraju izneti. Glumci su, možda, prije bili manje obrazovani, ali danas ne, danas nema razlike između reditelja i glumca. Ja sam u prednosti jer mogu i glumiti i režirati.

— *Slajdovi sa svojih putovanja i predstava, koje koristite na početku Domagojade, moramo priznati, ostali su nam zagonetka. Čini nam se, čak, da oni narušavaju iluziju pučkog teatra?*

— Do tog ste zaključka morali doći, kao i većina drugih, jer je to poslijedica loše navike da se u svakom teatarskom gestu, bilo kakvom impulsu, traži neki »viši smisao«. Ovi slajdovi upravo ništa ne znače, bar ne u tom smislu. Jednostavno, to je naša emotivna veza sa nečim što je prošlo — a to je taj teatar koji ne egzistira, a koga je mi oživljavamo. Slajdovi, za nas, imaju dublji smisao jer nas vraćaju u predstave koje su prošle, koje smo igrali i koje su neponovljivo otišle. Kako je svaka sredina u kojoj smo bili značila za nas doživljaj, želeli smo zadržati nešto od toga i otuda slajdovi.

— *Recite nešto o planovima Histriona.*

— I ove godine, u ljetnjim mjesecima, spremamo turneju. Radi se o interesantnom projektu koji je pomak dalje od *Domagojade* koja je ipak u stanovitom smislu zatvorena, sama za sebe, besmislena u zatvorenom prostoru. Tekst za novi projekat napisao je Stjepan Šešelj. Bazira se na motivima pučkih karnevalskih naroda igranja. Mislimo odabrat deset naselja duž Jadranske obale gdje još postoje i još su jaci pokladski običaji, i tu zajedno sa ljudima u naseljima praviti hepening. Dvije godine smo išli i približavali publici kazalište, glumca, pokret, riječ. Sada ćemo probati nešto zajedno napraviti, jer sve to što oni rade je oblik pučkog teatra. Tu treba ići u šire istraživanje u domeni dramske kazališne riječi, na bazi narodnog kazivanja uboljivati dramu, komediju. Ja se ovim intenzivno bavim. Karnevali sadrže sve dramske situacije, originalne skečeve koji se vekovima igraju, zgodne dramske i komediografske

situacije. To treba ispitati i zajedno s njima pravite veći pomak u teatru, uz suradnju sa piscem koji bi objedinio njihove običaje i neka naša iskustva.

Razgovor vodila:
Zora Stojanović

XIX ZMAJEVE DEČJE IGRE

Zmajeve dečje igre su manifestacija opštaj Jugoslovenskog karaktera čiji je zadatak neprekidno popularisanje savremene književnosti za tecu svih naroda i narodnosti Jugoslavije. Ovogodišnje junske manifestacije održane su od 1. do 4. juna u Sremskoj Kamenici, Novom Sadu i u više mesta Vojvodine i, po prvi put, u Iluku. Poseta ovom gradu predviđena je zbog toga što su XIX Zmajeve dečje igre jednim delom bile posvećene savremenoj hrvatskoj književnosti.

Na ovogodišnjim Igrama intenzivirani je Dokumentacioni centar, koji treba da radi na realizaciji projekta Književnog imenika o savremenoj književnosti za decu Jugoslavije, na prikupljanju i sredovanju arhive Zmajevih dečjih igara, rukopisni arhiv savremene književnosti za decu, kao i biblioteke Zmajevih dečjih igara.

Program ovogodišnjih Igara bio je posvećen obeležavanju stogodišnjice rođenja velikog hrvatskog i jugoslovenskog pesnika Vladimira Nazora.

Igre su otvorene u Zmajevoj luci poezije, a istog dana je u Petrovaradinu, u osnovnoj školi »Vladimir Nazor«, održan susret pisaca i dece pod nazivom: »Sećanje na pesnika i revolucionara«. U Sremskoj Kamenici su pesnici čitali svoje pesme uz logorsku vatrnu, a hor Osnovne škole »Žarko Zrenjanin« izveo je kompozicije Nikole Herčigone i Zorana Hristića na tekst Đorda Radišića. I ove godine položeni su venci na Zmajev grob, a u amfiteatru Dečejeg selja je predsednik Saveta Igara Živan Milisavljević proglašio Igre otvorenim i pozdrovio goste iz Jugoslavije i inostranstva.

Antikvarica Matice srpske otvorila je povodom stogodišnjice rođenja izložbu knjiga i rukopisa Vladimira Nazora. Ovu izložbu su pripremili Milan Bikic i Dušica Zvekić.

Svakoga dana Luka poezije imala je svoje posetioca, programe, prodajnu izložbu knjiga, razgovore o književnosti za decu, a domaćin je bio preduzeće »Heroj Pinki«. Susretu su prisustvovali i gosti iz Čehoslovačke, Mađarske, Demokratske Republike Nemačke, Poljske, Rumunije, SSSR i Savezne Republike Nemačke.

Ovogodišnja tema razgovora bila je: lektira u osnovnoj školi. Svoje učešće u razgovorima uzeli su poznati teoretičari dečje književnosti: Dragoljub Jeknić, Dr. Milan Crnković, Dr. Zorica Turčić, Radojan Đurđare, Radojica Tautović, Dr. Novo Vuković, Georgi Arsovski, Mr. Pavle Ilić, Risto Trifković i dr.

Pesnici su obišli više mesta u Vojvodini i Hrvatskoj: Futog, Sivac, Odžak, Rumu, Bačku Topolu, Crvenku, Illok, Sremske Karlovce i druga mesta.

Ovogodišnje nagrade na Zmajevim dečjim igrama dobili su: Povelju Zmajevih dečjih igara Gustav Krklec, Nagradu Zmajevih dečjih igara Dragan Lukić, a nagradu za popularisanje dečje književnosti Marija Krsmanović.

R. Gikić

»polja« — časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja

uredjuju: dr. Sergej Flere, dr. Momčilo Grubač, Zorica Stojanović, Julijan Tamaš, Jaroslav Turčan (glavni i odgovorni urednik) i Jovan Zivlak / tehnički i likovni urednik Cvjetan Dimovski / sekretar Radmila Gikić / članovi izdavačkog saveta: Lazar Elhart, dr. Sergej Flere, Radmila Gikić, mr. Mihailo Harpanj (predsednik), Branislav Panić, dr. Bože Pogačnik i Jaroslav Turčan / izdaje tribina mladih, novi sad, Katolička porta 5, telefon 43-196 / rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 190 / godišnja pretplata 50 dinara, za inostranstvo dvostruko / Žiro-račun 657000-503-997 kod novosadske banke u novom sadu / lektor Jovan Zivlak / korektor Raša Perić / meter Miroslav Pešić / štampa »Prosveta«, novi sad, Stevana Sremca 13. na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku, obrazovanje i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga.